

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของตัวแทนครัวเรือนตำบลแม่ทราย

ผู้ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนในการให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.2 อายุเฉลี่ย 53.82 ปี โดยส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 68 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 21.6 ส่วนระดับการศึกษาอื่นๆ มีเพียงส่วนน้อย ได้แก่ ระดับปวช. ปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโท ส่วนผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือพบไม่ถึงร้อยละ 5 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาของตำบลแม่ทรายสามารถอ่านออกเขียนได้แทบทุกครัวเรือน หมายถึงเมื่อมีข้อมูลข่าวสาร ชาวบ้านมีความสามารถในการรับรู้ได้ ด้านสมาชิกในครัวเรือนปัจจุบันพบเฉลี่ยประมาณ 4 คน/ครัวเรือน และเป็นแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 2 คน/ครัวเรือน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
ชาย		72	28.8
หญิง		178	71.2
อายุ	53.82		
ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษา		170	68.0
มัธยมศึกษา		54	21.6
ปริญญาตรี		5	2.0
ปวช.		2	0.8
ปวส.		4	1.6
ปริญญาโท		3	1.2
ไม่ได้เรียนหนังสือ		12	4.8
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	3.90		
แรงงานในภาคการเกษตร (คน)	1.74		

อาชีพหลักของชาวบ้านในตำบลแม่ทราย

อาชีพของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรซึ่งมีการทำนาทำไร่ เกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด (ร้อยละ 51.6) รองลงมา ได้แก่ ทำนา (ร้อยละ 9.2) ทำไร่ข้าวโพด (ร้อยละ 4.4) ส่วนการเกษตรด้านอื่นๆ พบเพียงเล็กน้อย ได้แก่ การเลี้ยงควาย ทำสวน และไร่ยาสูบ อาชีพอื่นๆ ที่ชาวบ้านประกอบการได้แก่ ค้าขายและรับจ้างมีสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 6) รองลงมาคือ ข้าราชการ (ร้อยละ 2.4) ส่วนอาชีพอื่นๆ พบเพียงเล็กน้อย ได้แก่ เย็บผ้า แม่บ้าน พนักงานบริษัท พนักงานมหาวิทยาลัย การเก็บของป่าขาย อีกด้านหนึ่งพบการไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 15.6) สาเหตุที่ไม่ได้ทำงานเพราะเป็นผู้สูงอายุ รายได้จากอาชีพหลักโดยเฉลี่ย 69,206.80 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน

อาชีพหลัก	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก			
ทำนาทำไร่		129	51.6
ทำนา		23	9.2
ค้าขาย		15	6.0
รับจ้าง		15	6.0
ทำไร่ข้าวโพด		11	4.4
รับราชการ		6	2.4
เลี้ยงควาย		4	1.6
ทำสวน		2	0.8
เย็บผ้า		1	0.4
ทำไร่ยาสูบ		1	0.4
แม่บ้าน		1	0.4
พนักงานบริษัท		1	0.4
พนักงานมหาวิทยาลัย		1	0.4
เก็บของป่าขาย		1	0.4
ไม่ได้ทำงาน (ผู้สูงอายุ)		39	15.6
รายได้หลักเฉลี่ย (บาท)	69,206.80		

อาชีพรองของชาวบ้านในตำบลแม่ทราย

โดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านมีการทำการเกษตรตลอดทั้งปี ทำให้ไม่พบการทำอาชีพรองเกินกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง (ร้อยละ 65.6) ส่วนที่เหลือมีการประกอบอาชีพเสริมรายได้ ได้แก่ การรับจ้าง (ร้อยละ 24.4) รองลงมาเป็นการค้าขาย (ร้อยละ 5.6) เย็บผ้า (ร้อยละ 2.4) พบเพียงเล็กน้อยที่ใช้อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพเสริม ได้แก่ การทำนา เลี้ยงควาย และทำสวน รายได้จากอาชีพรองโดยเฉลี่ย 20,285.60 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

อาชีพรอง	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพรอง		164	65.6
รับจ้าง		61	24.4
ค้าขาย		14	5.6
เย็บผ้า		6	2.4
ทำนา		3	1.2
เลี้ยงควาย		1	0.4
ทำสวน		1	0.4
รายได้รองเฉลี่ย (บาท)	20,285.60		

การออมทรัพย์ของครัวเรือน

ลักษณะการออมทรัพย์โดยเฉลี่ยแล้วสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างการออมทรัพย์และไม่มีการออมทรัพย์ (ร้อยละ 42 และ 58) ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีการเก็บเงินในรูปของเงินฝากออมทรัพย์กับธนาคารต่างๆ (ร้อยละ 31.2) และการประกันชีวิต (ร้อยละ 12.0) ส่วนการเก็บเงินในรูปแบบอื่นๆ พบต่ำกว่าร้อยละ 10 ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน สลากทศ. สลากออมสิน หุ้นสหกรณ์ หุ้นกู้ และกลุ่มการเกษตรต่างๆ เช่น กลุ่มข้าวโพด เป็นต้น ชาวบ้านที่ไม่มีการออมทรัพย์ในรูปของเงินสด บางคนออมทรัพย์ในรูปของสัตว์เลี้ยง เช่น ควาย เพราะควายเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีต้นทุนการเลี้ยงต่ำหรือแทบไม่มีต้นทุนเลย ดังนั้น การเลี้ยงควายถือว่าเป็นการออมทรัพย์หรือธนาคารเคลื่อนที่ของชาวบ้านในกลุ่มที่มีการเลี้ยงควายได้เหมือนกัน ด้านจำนวนเงินเก็บออมเฉลี่ยสูงสุดในรูปของเงินฝากออมทรัพย์ 1,750.12 บาท/เดือน/ครัวเรือน รองลงมาคือการประกันชีวิต 1,287.29 บาท/เดือน/ครัวเรือน และที่เหลือพบการออมต่ำกว่า 1,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การออมทรัพย์ของครัวเรือน

การออมทรัพย์	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
การออมทรัพย์			
มี		105	42.0
ไม่มี		145	58.0
ประเภทของการออมทรัพย์			
เงินฝากออมทรัพย์		78	31.2
หุ้นสหกรณ์		13	5.2
หุ้นกู้		9	3.6
สลากกรทศ.		18	7.2
สลากออมสิน		15	6.0
การประกันชีวิต		30	12.0
กองทุนหมู่บ้าน		23	9.2
กลุ่มการเกษตรต่างๆ		3	1.2
จำนวนเงินเฉลี่ยของการออมทรัพย์ (บาท/เดือน)			
เงินฝากออมทรัพย์	1,750.12		
หุ้นสหกรณ์	502.81		
หุ้นกู้	603.68		
สลากกรทศ.	453.40		
สลากออมสิน	961.60		
การประกันชีวิต	1,287.29		
กองทุนหมู่บ้าน	16.32		
กลุ่มการเกษตรต่างๆ	1.40		

ภาวะหนี้สินของครัวเรือน

ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่มีหนี้สิน (ร้อยละ 62) ซึ่งสาเหตุของการเป็นหนี้เกิดจากการลงทุนทางการเกษตร (ร้อยละ 43.6) รองลงมาเป็นหนี้เกิดจากการซื้อข้าวของเครื่องใช้สำหรับครัวเรือน (ร้อยละ 10.4) และหนี้เพื่อการบริโภค (ร้อยละ 8.8) และพบหนี้เพื่อการสร้างบ้านซึ่งถือว่าเป็นหนี้สำหรับการลงทุนอีกรูปแบบหนึ่งเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 4.8) ด้านหนี้ที่เกิดจากการซื้อหอยพบน้อยมาก และไม่พบการเป็นหนี้เพื่อการพนันสำหรับครัวเรือนในตำบลแม่ทราย จำนวนเงินของการเป็นหนี้มากที่สุดพบในการเกษตรเฉลี่ย 42,154 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาเป็นหนี้เพื่อการสร้างบ้านเฉลี่ย 15,204 บาท/ครัวเรือน/ปี หนี้ในการซื้อข้าวของเครื่องใช้ 7,426 บาท/ครัวเรือน/ปี และหนี้เพื่อการบริโภค 4,032 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนหนี้ที่เกิดจากการซื้อหอยเฉลี่ย 10.4 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ภาวะหนี้สินของครัวเรือน

ภาวะหนี้สิน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
การมีหนี้สิน			
มี		155	62.0
ไม่มี		95	38.0
ประเภทของหนี้สิน			
หนี้เพื่อการบริโภค		22	8.8
ซื้อหอย		6	2.4
เล่นการพนัน		-	-
ซื้อข้าวของเครื่องใช้		26	10.4
หนี้เพื่อการลงทุนทางการเกษตร		109	43.6
หนี้สร้างบ้าน		12	4.8
จำนวนเงินเฉลี่ยของหนี้สิน (บาท)			
หนี้เพื่อการบริโภค	4,032.00		
ซื้อหอย	10.40		
เล่นการพนัน	-		
ซื้อข้าวของเครื่องใช้	7,426.00		
หนี้เพื่อการลงทุนทางการเกษตร	42,154.00		
หนี้สร้างบ้าน	15,204.00		

การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชน

การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ 1) ค่านิยมทางสังคม 2) ระบบการเรียนรู้และเครือข่าย 3) ระบบเศรษฐกิจพอเพียง 4) ระบบประเพณีและวัฒนธรรม 5) นโยบายรัฐ 6) ครอบครัว 7) ชุมชน 8) สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และ 9) สถาบันศาสนา อธิบายแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ค่านิยมทางสังคม

ค่านิยมทางสังคมเฉลี่ย 3.92 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วยความสำเร็จจากความสุขในครอบครัว การอยู่ร่วมกันในสังคม การใช้ชีวิตเรียบง่ายบริโภคนิยมที่จำเป็น มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และมีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 54) ซึ่งชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชุมชนไม่มีการแบ่งแยกหรือทะเลาะเบาะแว้งกัน เวลาว่างงานประเพณีก็ช่วยเหลือกันจนประสบผลสำเร็จ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งผลถึงภาพรวมของค่านิยมทางสังคมที่มีผลคะแนนออกมาสูง (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านค่านิยมทางสังคม

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุขบนพื้นฐานของชุมชน				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. ค่านิยมทางสังคม					
1.1 ความสำเร็จจากความสุขในครอบครัว	45 (18.0)	137 (54.8)	64 (25.6)	3 (1.2)	1 (0.4)
1.2 ความสุขจากการอยู่ร่วมกันในสังคม	23 (9.2)	168 (67.2)	57 (22.8)	1 (0.4)	1 (0.4)
1.3 การใช้ชีวิตเรียบง่าย บริโภคเท่าที่จำเป็น	30 (12.0)	162 (64.8)	57 (22.8)	- -	1 (0.4)
1.4 มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง	47 (18.8)	168 (67.2)	33 (13.2)	2 (0.8)	- -
1.5 มีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่ดีงาม	39 (15.6)	159 (63.6)	49 (19.6)	2 (0.8)	1 (0.4)
เฉลี่ย	3.92				

องค์ประกอบที่ 2 ระบบการเรียนรู้และเครือข่าย

ระบบการเรียนรู้และเครือข่ายระหว่างชุมชนเฉลี่ย 3.52 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย การเรียนสำหรับเด็กและเยาวชน การพัฒนาความมีระเบียบวินัย การสร้างจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 45) ส่วนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ขยายวงจากชุมชนเล็กๆ ไปยังชุมชนอื่น อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 49.6) การที่ตำบลแม่ทรายอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ฯ ทำให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ชาวบ้านทำร่วมกับทางมหาวิทยาลัย ทำให้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลถึงการสร้างชุมชนให้อยู่บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองอย่างมั่นคง อีกด้านหนึ่งของการขยายการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนอื่น ชาวบ้านมีการบอกเล่าอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อญาติพี่น้องในชุมชนอื่นมาขอความรู้ ซึ่งยังไม่ขยายออกไปสู่วงกว้างมากนัก (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านระบบการเรียนรู้และเครือข่าย

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความพึงพอใจบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. ระบบการเรียนรู้และเครือข่าย					
2.1 การเรียนสำหรับเด็กและเยาวชน	16 (6.4)	114 (45.6)	87 (34.8)	14 (5.6)	19 (7.6)
2.2 การพัฒนาความมีระเบียบวินัย	21 (8.4)	129 (51.6)	88 (35.2)	11 (4.4)	1 (0.4)
2.3 การสร้างจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันในสังคม	23 (9.2)	152 (60.8)	71 (28.4)	4 (1.6)	- -
2.4 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น	16 (6.4)	117 (46.8)	99 (39.6)	14 (5.6)	4 (1.6)
2.5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ขยายวงจากชุมชนเล็กๆ ไปยังชุมชนอื่น	13 (5.2)	87 (34.8)	124 (49.6)	21 (8.4)	5 (2.0)
เฉลี่ย	3.52				

องค์ประกอบที่ 3 ระบบเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชนเฉลี่ย 3.86 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย การมีอาหารที่อุดมสมบูรณ์ การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การมีงานทำสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ และการมีที่ดินทำกินของตนเอง โดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 46) ส่วนการไม่มีหนี้สินเกินฐานะของตน อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42) เมื่อชาวบ้านมีปัจจัยในการดำรงชีพที่เหมาะสม โดยเฉพาะปัจจัยสี่ ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองในการดำรงชีพ โดยเฉพาะคนที่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาที่ดินให้เหมาะสมในการปลูกพืช เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวต่อไป ด้านการมีหนี้สินส่วนใหญ่ที่พบเป็นหนี้สินเพื่อการลงทุนทำการเกษตร เมื่อขายผลผลิตได้ชาวบ้านนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องหนี้สินเกินฐานะของตนเองภายในชุมชน (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านระบบเศรษฐกิจพอเพียง

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุขบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง					
3.1 การมีอาหารที่อุดมสมบูรณ์	77 (30.8)	133 (53.2)	39 (15.6)	1 (0.4)	- -
3.2 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง	93 (37.2)	132 (52.8)	23 (9.2)	2 (0.8)	- -
3.3 การมีงานทำสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้	51 (20.4)	133 (53.2)	59 (23.6)	7 (2.8)	- -
3.4 การมีที่ดินทำกินของตนเอง	53 (21.2)	116 (46.4)	53 (21.2)	21 (8.4)	7 (2.8)
3.5 การไม่มีหนี้สินเกินฐานะของตน	24 (9.6)	79 (31.6)	105 (42.0)	17 (6.8)	25 (10.0)
เฉลี่ย	3.86				

องค์ประกอบที่ 4 ระบบประเพณีและวัฒนธรรม

ระบบประเพณีและวัฒนธรรมเฉลี่ย 3.77 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย ส่งเสริมการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายดำเนินตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี มีการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีสู่คนรุ่นหลาน มีการแต่งกายพื้นเมืองในวันสำคัญทางประเพณี และสามารถหารับประทานอาหารพื้นเมืองได้ง่ายในท้องถิ่น โดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 52) เนื่องจากชุมชนตำบลแม่ทรายเป็นชุมชนเล็กๆ ทำให้มีความแข็งแกร่งในการดำรงประเพณีดั้งเดิม ซึ่งการถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ส่วนใหญ่เป็นวิธีการนำลูกหลานเข้าไปร่วมงาน ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงานยังคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านระบบประเพณีและวัฒนธรรม

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุขบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ระบบประเพณีและวัฒนธรรม					
4.1 ส่งเสริมการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่	18 (7.2)	138 (55.2)	75 (30.0)	13 (5.2)	6 (2.4)
4.2 คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายดำเนินตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี	22 (8.8)	157 (62.8)	61 (24.4)	9 (3.6)	1 (0.4)
4.3 มีการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีสู่คนรุ่นหลาน	25 (10.0)	142 (56.8)	67 (26.8)	12 (4.8)	4 (1.6)
4.4 มีการแต่งกายพื้นเมืองในวันสำคัญทางประเพณี	36 (14.4)	132 (52.8)	58 (23.2)	22 (8.8)	2 (0.8)
4.5 สามารถหารับประทานอาหารพื้นเมืองได้ง่ายในท้องถิ่น	64 (25.6)	148 (59.2)	34 (13.6)	4 (1.6)	- -
เฉลี่ย	3.77				

องค์ประกอบที่ 5 นโยบายรัฐ

นโยบายรัฐที่นำมาใช้ภายในชุมชนเฉลี่ย 3.61 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย รัฐสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น มีการเคารพกฎกติกาของชุมชน มีความเป็นประชาธิปไตยภายในชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่นนำนโยบายมาสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 43) ส่วนการมีการส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาลในทุกระดับ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 44) ในชุมชนตำบลแม่ทรายมีอบต.แม่ทรายเป็นหน่วยงานหลักในการนำนโยบายของภาครัฐ มาสู่ภาคปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน ด้านความเป็นประชาธิปไตยแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพในการออกเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นในการร่วมกันพัฒนาชุมชนในเวทีประชาคมหมู่บ้าน (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านนโยบายรัฐ

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความพึงพอใจพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. นโยบายรัฐ					
5.1 มีการส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาลในทุกระดับ	16 (6.4)	98 (39.2)	111 (44.4)	21 (8.4)	4 (1.6)
5.2 รัฐสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น	17 (6.8)	108 (43.2)	105 (42.0)	19 (7.6)	1 (0.4)
5.3 มีการเคารพกฎกติกาของชุมชน	23 (9.2)	152 (60.8)	65 (26.0)	9 (3.6)	1 (0.4)
5.4 มีความเป็นประชาธิปไตยภายในชุมชน	25 (10.0)	153 (61.2)	62 (24.8)	8 (3.2)	2 (0.8)
5.5 หน่วยงานในท้องถิ่นนำนโยบายมาสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม	16 (6.4)	136 (54.4)	88 (35.2)	9 (3.6)	1 (0.4)
เฉลี่ย	3.61				

องค์ประกอบที่ 6 ครอบครัว

สถาบันครอบครัวเฉลี่ย 3.73 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเชื่อมโยงสายสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ การที่สามารถพูดคุยและปรึกษากันในครอบครัวได้ การที่คนในครอบครัวไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน และการสนับสนุนการออกกำลังกายโดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 36) แสดงถึงการมีเวลาให้กับของคนในครอบครัว รวมทั้งส่วนใหญ่ทุกครัวเรือนมีผู้สูงอายุซึ่งเป็นปู่ ย่า ตา ยาย เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในครอบครัว ทำให้เวลามีปัญหามีคนคอยให้คำปรึกษาได้ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านครอบครัว

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุขบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ครอบครัว					
6.1 การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	64 (25.6)	121 (48.4)	47 (18.8)	13 (5.2)	5 (2.0)
6.2 การเชื่อมโยงสายสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ	36 (14.4)	153 (61.2)	48 (19.2)	13 (5.2)	- -
6.3 การสนับสนุนการออกกำลังกาย	21 (8.4)	91 (36.4)	82 (32.8)	46 (18.4)	10 (4.0)
6.4 การที่สามารถพูดคุยและปรึกษากันในครอบครัวได้	47 (18.8)	140 (56.0)	45 (18.0)	14 (5.6)	4 (1.6)
6.5 การที่คนในครอบครัวไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน	65 (26.0)	120 (48.0)	34 (13.6)	8 (3.2)	23 (9.2)
เฉลี่ย	3.73				

องค์ประกอบที่ 7 ชุมชน

ชุมชนเฉลี่ย 3.69 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย การการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนที่ก่อให้เกิดความสามัคคีกัน การที่ชุมชนปลอดอบายมุข ยาเสพติด การที่ชุมชนปลอดอาชญากรรม การที่ชุมชนปราศจากปัญหามลภาวะทางน้ำ อากาศ และมีการน้ำประปาและไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึงทุกหลังคาเรือน โดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 40) เมื่อชุมชนมีความสามัคคีกันในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น และจากการประเมินชุมชนด้วยตนเองพบว่า ปัญหาเรื่องอบายมุข ยาเสพติด อาชญากรรม รวมถึงมลภาวะที่เกิดขึ้นมีน้อยมาก ส่งผลให้ชุมชนน่าอยู่ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านชุมชน

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุขบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ชุมชน					
7.1 การการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีกัน	49 (19.6)	145 (58.0)	54 (21.6)	1 (0.4)	1 (0.4)
7.2 การที่ชุมชนปลอดอบายมุข ยาเสพติด	42 (16.8)	108 (43.2)	71 (28.4)	18 (7.2)	11 (4.4)
7.3 การที่ชุมชนปลอดอาชญากรรม	62 (24.8)	101 (40.4)	36 (14.4)	27 (10.8)	24 (9.6)
7.4 การที่ชุมชนปราศจากปัญหามลภาวะทางน้ำ อากาศ	33 (13.2)	112 (44.8)	66 (26.4)	21 (8.4)	18 (7.2)
7.5 มีการน้ำประปาและไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึงทุกหลังคาเรือน	69 (27.6)	109 (43.6)	38 (15.2)	19 (7.6)	15 (6.0)
เฉลี่ย	3.69				

องค์ประกอบที่ 8 สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเฉลี่ย 3.85 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วยชุมชนมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการบุกรุกทำลายป่า การที่คนในชุมชนดูแลสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ การที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การที่ชุมชนช่วยกันดูแลป่าชุมชนเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการที่ชุมชนช่วยกันป้องกันการเผาป่าในฤดูร้อน โดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 46) แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาป่า เพราะป่าอนุรักษ์แห่งนี้เหมือนเป็นแหล่งอาหารสำหรับคนในชุมชน และมีความหลากหลายทางชีวภาพมาก ทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาอาหารในป่าได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งมีการช่วยกันดูแลเรื่องการลักลอบเผาป่าด้วย ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่ชุมชนต่อไป (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุขบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ					
8.1 ชุมชนมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการบุกรุกทำลายป่า	53 (21.2)	121 (48.4)	51 (20.4)	19 (7.6)	6 (2.4)
8.2 การที่คนในชุมชนดูแลสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่	49 (19.6)	142 (56.8)	57 (22.8)	2 (0.8)	-
8.3 การที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน	43 (17.2)	134 (53.6)	65 (26.0)	4 (1.6)	4 (1.6)
8.4 การที่ชุมชนช่วยกันดูแลป่าชุมชนเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ	47 (18.8)	130 (52.0)	68 (27.2)	5 (2.0)	-
8.5 การที่ชุมชนช่วยกันป้องกันการเผาป่าในฤดูร้อน	54 (21.6)	117 (46.8)	67 (26.8)	5 (2.0)	7 (2.8)
เฉลี่ย	3.85				

องค์ประกอบที่ 9 สถาบันศาสนา

สถาบันศาสนาเฉลี่ย 3.94 แสดงว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย การที่ชุมชนส่งเสริมศาสนาให้มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน การที่ชุมชนนำหลักศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน การที่มีความพอใจในสิ่งที่มีและเป็นอยู่ การที่ทุกคนได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และการที่ทุกคนได้ช่วยเหลือกันเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ โดยระดับความสุขอยู่ในเกณฑ์มาก (เกินกว่าร้อยละ 62) แสดงว่าชุมชนมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และคนในชุมชนนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดการช่วยเหลือพึ่งพากันเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ทำให้โดยภาพรวมของสถาบันศาสนามีอิทธิพลทางด้านจิตใจของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 การประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชนด้านสถาบันศาสนา

สถานะปัจจุบันของคนในชุมชน	ระดับความสุบนพื้นฐานของชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. สถาบันศาสนา					
9.1 การที่ชุมชนส่งเสริมศาสนาให้มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน	38 (15.2)	161 (64.4)	42 (16.8)	9 (3.6)	- -
9.2 การที่ชุมชนนำหลักศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน	32 (12.8)	155 (62.0)	55 (22.0)	8 (3.2)	- -
9.3 การที่มีความพอใจในสิ่งที่มีและเป็นอยู่	46 (18.4)	157 (62.8)	42 (16.8)	3 (1.2)	2 (0.8)
9.4 การที่ทุกคนได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	51 (20.4)	160 (64.0)	38 (15.2)	1 (0.4)	- -
9.5 การที่ทุกคนได้ช่วยเหลือกันเมื่อผู้อื่นมีทุกข์	35 (14.0)	167 (66.8)	45 (18.0)	3 (1.2)	- -
เฉลี่ย	3.94				

สรุปการประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชน

การประเมินความสุขของชุมชนบริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ โดยอาศัยองค์ประกอบ 9 ประการ ดังนี้ ค่านิยมทางสังคม ระบบการเรียนรู้และเครือข่าย ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ระบบประเพณีและวัฒนธรรม นโยบายรัฐ ครอบครั้ว ชุมชน สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สถาบันศาสนา พบว่า ภาพรวมความสุขของชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.77 คะแนน แสดงว่าชุมชนมีความสุขมาก ซึ่งคะแนนนี้อยู่ในช่วงค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 โดยอ้างอิงการวัดผลการให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่มีคะแนนสูงสุดอยู่ในช่วงค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ชุมชนมีความสุขมากที่สุด (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ภาพรวมการประเมินองค์ประกอบของความสุขของชุมชน

องค์ประกอบของความสุขของชุมชน	คะแนน
1. ค่านิยมทางสังคม	3.92
2. ระบบการเรียนรู้และเครือข่าย	3.52
3. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง	3.86
4. ระบบประเพณีและวัฒนธรรม	3.77
5. นโยบายรัฐ	3.61
6. ครอบครัว	3.73
7. ชุมชน	3.69
8. สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ	3.85
9. สถาบันศาสนา	3.94
เฉลี่ย	3.77

การประเมินความสุขของตนเอง

การประเมินความสุขของตนเอง ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้ ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกสบายใจ ความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ความรู้สึกผิดหวังในตัวเอง ความรู้สึกชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ ความรู้สึกทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไขเมื่อมีปัญหา ความรู้สึกมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น ความรู้สึกมั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ ความรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา ความรู้สึกในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาสด ความรู้สึกภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว ความรู้สึกหากท่านป่วยหนักท่านเชื่อว่าครอบครัวจะดูแลท่านเป็นอย่างดี และความรู้สึกสมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน โดยภาพรวมของชาวบ้านในตำบลแม่ทราย เมื่อมีการประเมินความสุขด้วยตนเองพบว่า ค่าเฉลี่ย 46.45 หมายถึง มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป (Fair) ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 44-50 โดยมีคะแนนเต็ม 60 จากข้อประเมินตนเอง แสดงว่าโดยภาพรวมของชาวบ้านตำบลแม่ทรายเป็นคนที่มีความสุขจิตปกติ ซึ่งมีความพึงพอใจในชีวิต มีความรู้สึกสบายใจ เมื่อประสบปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งของตนเองและเพื่อนบ้าน มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต รวมถึงครอบครัวมีความผูกพันต่อกัน และมีความภูมิใจในตนเอง เป็นต้น (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การประเมินความสุขด้วยตนเอง

คำถาม	ไม่เลย	เล็กน้อย	มาก	มากที่สุด
1. ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต	2 (0.8)	11 (4.4)	181 (72.4)	56 (22.4)
2. ท่านรู้สึกสบายใจ	2 (0.4)	14 (5.6)	185 (74.0)	50 (20.0)
3. ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการดำรงชีวิตประจำวัน	97 (38.8)	133 (53.2)	18 (7.2)	2 (0.8)
4. ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเอง	130 (52.0)	105 (42.0)	14 (5.6)	1 (0.4)
5. ท่านรู้สึกชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์	121 (48.4)	108 (43.2)	21 (8.4)	- -

6. ท่านสามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยาก จะแก้ไข (เมื่อมีปัญหา)	5 (2.0)	85 (34.0)	155 (62.0)	5 (2.0)
7. ท่านมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมี เหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น	5 (2.0)	63 (25.2)	166 (66.4)	16 (6.4)
8. ท่านมั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่ เกิดขึ้นในชีวิต	13 (5.2)	77 (30.8)	152 (60.8)	8 (3.2)
9. ท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์	3 (1.2)	38 (15.2)	190 (76.0)	19 (7.6)
10. ท่านรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มี ปัญหา	4 (1.6)	44 (17.6)	174 (69.6)	28 (11.2)
11. ท่านให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	3 (1.2)	39 (15.6)	187 (74.8)	21 (8.4)
12. ท่านรู้สึกภูมิใจในตนเอง	2 (0.8)	17 (6.8)	161 (64.4)	70 (28.0)
13. ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว	3 (1.2)	12 (4.8)	133 (53.2)	102 (40.8)
14. หากท่านป่วยหนัก ท่านเชื่อว่าครอบครัวจะดูแล ท่านเป็นอย่างดี	3 (1.2)	15 (6.0)	135 (54.0)	97 (38.8)
15. สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อ กัน	4 (1.6)	12 (4.8)	110 (44.0)	124 (49.6)
คะแนนเฉลี่ยทั้งหมด	46.45			

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอนุรักษ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ – แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่ของตำบลแม่ทราย ได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในการหาอาหารจากป่า แต่ปัจจุบันพบเกือบครึ่งหนึ่งของชาวบ้านตำบลแม่ทราย (ร้อยละ 45.6) มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า โดยของป่าที่พบ ได้แก่ เห็ด ผักหวาน หน่อไม้ ไช้มัดแดง ดอกก้าน เห็ดเผาะ สัตว์อาหาร และพืชสมุนไพร เป็นต้น ฤดูที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บของป่าคือฤดูร้อน-ฝน (ร้อยละ 40.4) ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพคนในครอบครัวตลอดทั้งปี (ร้อยละ 83.2) ส่วนที่เหลือที่ไม่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์ฯ เพราะร่างกายไม่แข็งแรง ต้องทำมาหากินไม่มีเวลา และไม่รู้จะเข้าไปทำอะไร (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การเข้าไปเก็บของป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ		
เคย	114	45.6
ไม่เคย	136	64.4
กรณี que เข้าไปเก็บของป่าพบ		
เห็ด-ผักหวาน	36	14.4
เห็ด	31	12.4
เห็ด-ดอกก้าน	1	0.4
เห็ด-หน่อไม้	5	2.0
เห็ด-ผักหวาน-ดอกก้าน	1	0.4
เห็ด-ผักหวาน-หน่อไม้	4	1.6
ไช้มัดแดง-ผักหวาน-หน่อไม้-เห็ด	12	4.8
ผักหวาน-หน่อไม้	2	0.8
ผักหวาน	15	6.0
เห็ดเผาะ ผักทั่วไป	1	0.4
หน่อไม้	4	1.6
สัตว์อาหาร	1	0.4
สมุนไพร	1	0.4

ตารางที่ 19 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุของการไม่เข้าไปเก็บของป่า		
ไม่รู้จะเข้าไปทำอะไร	49	19.6
ร่างกายไม่แข็งแรงเจ็บขา	35	14.0
ทำมาหากิน-ค้าขาย	30	12.0
ฤดู		
ร้อน	19	7.6
ฝน	46	18.4
หนาว	5	2.0
ตลอดปี	6	2.4
ร้อน-ฝน	36	14.4
ร้อน-ฝน-หนาว	1	0.4
ร้อน-หนาว	1	0.4
ท่านคิดว่าผลผลิตที่ได้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ตลอดทั้งปี		
ได้	42	16.8
ไม่ได้	208	83.2

ผลผลิตจากป่า

ผลผลิตจากป่าที่ได้ส่วนใหญ่เก็บไว้บริโภคอย่างเดียวในครัวเรือน (ร้อยละ 34.4) มีบางส่วนที่เก็บไว้บริโภคในครัวเรือนและถ้าผลผลิตมีปริมาณมากพอแล้วเหลือจากการบริโภคถึงขาย (ร้อยละ 10.8) มีเพียงหนึ่งคนเท่านั้นที่ทำการเก็บของป่าเป็นอาชีพและมีการนำไปขายทั้งหมด (ร้อยละ 0.4) รายได้ที่เกิดจากการขายของป่าที่เป็นเงินสดเฉลี่ยประมาณ 133.60 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนรายได้ที่ไม่เป็นเงินสดที่เกิดจากการบริโภค ชาวบ้านไม่สามารถกะปริมาณของผลผลิตของป่าได้ตลอดทั้งปี เพราะสามารถเข้าไปเก็บได้เรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่าการเข้าไปเก็บหาของป่าเพื่อการดำรงชีพมากกว่าเน้นสร้างรายได้ ฉะนั้น ชาวบ้านมีการเก็บที่คำนึงถึงการคงอยู่ของทรัพยากรให้คนอื่น ๆ สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ต่อไป เพราะป่าอนุรักษ์ฯ แห่งนี้ทุกคนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เวลาเด็ดยอดผักหวานจะเด็ดเฉพาะใบอ่อน จะไม่หักทั้งก้าน เพราะถ้าหักไว้ 4-5 วัน ผักหวานจะผลิใบอ่อนออกมาใหม่ ทำให้มีกินตลอดทั้งฤดู หรือแม้กระทั่งการเก็บเห็ด จะเก็บเฉพาะเห็ดที่แทง

ออกมาจากดินเท่านั้น จะไม่คุ้มเขี่ยแหล่งเห็ด เพราะเห็ดจะได้ขึ้นอีกในแหล่งเดิม เพื่อคนอื่นมาเก็บกินได้ด้วย (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ผลผลิตจากป่า

ผลผลิตจากป่า	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
ขายทั้งหมด		1	0.4
เก็บไว้บริโภคที่เหลือถึงขาย		27	10.8
เก็บไว้บริโภคอย่างเดียว		86	34.4
เฉลี่ยจำนวนเงินที่ขายได้ (บาท/ปี)	133.60		

ความรู้ของชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์

ชาวบ้านตำบลแม่ทรายมีความรู้และความคิดเห็นในเรื่องพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ เก็บร้อยละ 95.2) และป่าไม้มีประโยชน์ช่วยฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ได้ (ร้อยละ 98.8) รองลงมาเรื่องพื้นที่ป่าอนุรักษ์แห่งนี้ทุกคนมีสิทธิใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ (ร้อยละ 77.6) ในด้านเรื่องการตัดต้นไม้เพียง 1 ต้นในพื้นที่ป่าส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา (ร้อยละ 56.8) ไฟป่ามีส่วนช่วยทำให้เห็ดออกมากในปีนั้นได้เป็นอย่างดี (ร้อยละ 52) และคิดว่าการอนุรักษ์พื้นที่ป่าเป็นหน้าที่ของทางมหาวิทยาลัย ชาวบ้านมีหน้าที่ใช้ประโยชน์เพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 62.8) ใน 3 ประเด็นหลังนี้ ชาวบ้านยังมีความสับสนเกี่ยวกับป่าอนุรักษ์ฯ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารยังไม่กระจายถึงทั่วทุกครัวเรือน แต่เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนตัวอย่างที่มีการรับรู้และเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์ฯ และมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมความรู้ให้มากขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสมระหว่างคนและป่า (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ (ความอุดมสมบูรณ์ของพืชผักและสัตว์)		
มี	238	95.2
ไม่มี	12	4.8
การอนุรักษ์พื้นที่ป่าเป็นหน้าที่ของทางมหาวิทยาลัย ชาวบ้านมีหน้าที่ใช้ประโยชน์เพียงอย่างเดียว		
ใช่	93	37.2
ไม่ใช่	157	62.8
ถ้ามีการตัดต้นไม้เพียง 1 ต้นในพื้นที่ป่า ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา		
ใช่	108	43.2
ไม่ใช่	142	56.8
ป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเก็บกักน้ำไว้ให้ใช้ได้ตลอดปี		
ใช่	229	91.6
ไม่ใช่	21	8.4
พื้นที่ป่าอนุรักษ์แห่งนี้ ทุกคนมีสิทธิใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่หรือนอกพื้นที่		
ใช่	194	77.6
ไม่ใช่	56	22.4
ป่าไม้มีประโยชน์ช่วยฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ได้		
ใช่	247	98.8
ไม่ใช่	3	1.2
ไฟป่ามีส่วนช่วยทำให้เห็ดออกมากในปีนั้นได้เป็นอย่างดี		
ใช่	130	52.0
ไม่ใช่	120	48.0

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์ฯ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุข โดยตัวแปรตาม คือ ความสุขของตนเอง และตัวแปรอิสระ ด้านเศรษฐกิจ (รายได้, หนี้สิน) สังคม (เพศ, อายุ, การศึกษา, จำนวนสมาชิกในบ้าน, การประเมินความสุขของชุมชน) และสิ่งแวดล้อม (ความรู้เรื่องป่า, การใช้ประโยชน์จากป่า) (ตารางที่ 22)

แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ดังนี้

$$\text{myself} = \beta_0 + \beta_1 \text{sex} + \beta_2 \text{age} + \beta_3 \text{edu} + \beta_4 \text{member} + \beta_5 \text{income} + \beta_6 \text{community} + \beta_7 \text{NTFP} + \beta_8 \text{know} + \beta_9 \text{credit}$$

ตารางที่ 22 แสดงค่าตัวแปรที่ใช้ในสมการ

ตัวแปร	ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ
ตัวแปรตาม ความสุขของตนเอง (myself)	คะแนน
ตัวแปรอิสระ เพศ (sex)	1 เท่ากับ เพศชาย 0 เท่ากับ เพศหญิง
อายุ (age)	ปี
การศึกษา (edu)	1 เท่ากับ จบชั้นประถมศึกษา 2 เท่ากับ จบชั้นมัธยมศึกษา 3 เท่ากับ จบชั้นปริญญาตรีหรือสูงกว่า 0 เท่ากับ ไม่ได้เรียนหนังสือ
จำนวนสมาชิกในบ้าน (member)	คน
รายได้ (income)	บาท/ปี

ตารางที่ 22 แสดงค่าตัวแปรที่ใช้ในสมการ (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ
การประเมินความสุขของชุมชน (community)	คะแนน
การใช้ประโยชน์จากป่า (NTFP)	1 เท่ากับ การใช้ประโยชน์จากป่า 0 เท่ากับ การไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่า
ความรู้เรื่องป่า (know)	1 เท่ากับ มีความรู้เรื่องป่า 0 เท่ากับ ไม่มีความรู้เรื่องป่า
หนี้สิน (credit)	1 เท่ากับ มีหนี้สิน 0 เท่ากับ ไม่มีหนี้สิน

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองด้วย Enter Method มีตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัว ได้แก่ จำนวนสมาชิกในบ้าน (member), การประเมินความสุขของชุมชน (community), การใช้ประโยชน์จากป่า (NTFP) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้มีผลทำให้มีชาวบ้านแม่ทรายมีความสุข (ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรเป็นบวก) ซึ่งความสุขที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบภายในครอบครัว ด้านของชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบๆ บริเวณชุมชนที่ช่วยเกื้อหนุนให้คนในชุมชนมีความสุขตามวิถีชีวิตชนบทได้อย่างเหมาะสม เขียนสมการได้ดังนี้ (ตารางที่ 23)

$$\text{myself} = 32.977 - 0.541\text{sex} + 0.001\text{age} + 0.085\text{edu} + 0.458\text{member} + 2.21\text{income} + 0.068\text{community} + 1.553\text{NTFP} - 1.289\text{know} + 0.839\text{credit}$$

ตารางที่ 23 ค่าสัมประสิทธิ์ Variables in the Equation

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
Constant	32.977	3.339		9.878	.000
sex	-.541	.571	-.058	-.947	.344
age	.001	.022	.002	.026	.979
edu	.085	.531	.012	.160	.876
member	.458	.161	.173	2.840	.005
income	2.21	.000	.041	.620	.536
community	.068	.016	.258	4.318	.000
NTFP	1.553	.515	.185	3.013	.003
know	-1.289	.830	-.092	-1.553	.122
credit	.839	.561	.097	1.494	.136

สรุปการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรตามคือ ความสุขของตนเอง และตัวแปรอิสระ ด้านเศรษฐกิจ (รายได้, หนี้สิน) สังคม (เพศ, อายุ, การศึกษา, จำนวนสมาชิกในบ้าน, การประเมินความสุขของชุมชน) และสิ่งแวดล้อม (ความรู้เรื่องป่า, การใช้ประโยชน์จากป่า) พบว่า จำนวนสมาชิกในบ้าน (member), การประเมินความสุขของชุมชน (community), การใช้ประโยชน์จากป่า (NTFP) มีอิทธิพลต่อความสุขของชาวบ้าน เนื่องจากจำนวนสมาชิกในบ้านแสดงถึงการอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวทำให้มีความรู้สึกอบอุ่น มั่นคงทางจิตใจที่สมาชิกในครอบครัวสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ก่อให้เกิดความสุขภายในครอบครัว ส่วนความสุขของชุมชนนั้นเมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ช่วยให้อันในชุมชนมีความสุข ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าแสดงถึงการมีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาอาหารได้ตามฤดูกาล ทำให้ลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้ ซึ่งป่าอนุรักษ์แห่งนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านแม่ทรายทั้งที่เป็นพืชอาหารหรือสัตว์อาหารที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปเสาะหาเพื่อการดำรงชีพยังป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากเท่าไร ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นก็ตามมาอย่างมากทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์เหล่านี้ มีส่วนช่วยให้ชาวบ้านแม่ทรายตระหนักการช่วยกันดูแลรักษาให้พื้นที่ป่าแห่งนี้อยู่กับชุมชนต่อไป

เนื่องจากชาวบ้านแม่ทรายเป็นชุมชนเล็กๆ ที่บางส่วนดำรงชีพอยู่กับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการรักษาพื้นที่ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร สมุนไพรรักษาโรค หรือแม้กระทั่งการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยบางส่วนของแนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีหลักในการยึดความประหยัด คัดค้านค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการใช้ชีวิต และยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ชาวบ้านในชุมชนสามารถประกอบอาชีพโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในการผลิต การดูแลแหล่งอาหารตามธรรมชาติของคนในชุมชน เป็นหนึ่งในวิธีการที่ช่วยให้คนอาศัยอยู่กับป่าแบบพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อป่าให้ประโยชน์กับชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเรียนรู้ในด้านการอนุรักษ์ป่าควบคู่กับการใช้ประโยชน์ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ในด้านแหล่งอาหารจากป่า และตระหนักในการรักษาป่าและการถ่ายทอดการอนุรักษ์สู่คนรุ่นหลัง ปัจจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เนื่องจากการดูแลรักษาป่า ทำให้เกิดการตื่นตัว เพราะถือว่าเป็นแหล่งอาหาร แหล่งสร้างรายได้ หรือแหล่งเศรษฐกิจภายในชุมชน การที่ชาวบ้านมีความรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวม ทำให้ป่ายังคงอยู่ และการมีความสุขระหว่างคนกับป่า ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเป็นไปตามวิถีชีวิตที่เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

ผลการวิจารณ์

การพิจารณาคัดชั้นความสุขของชุมชนบริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งใจว่า ถ้าชาวบ้านมีป่าที่เป็นพื้นที่อาหารสำหรับคนในชุมชน ทำให้เกิดความกินดีอยู่ดีส่งผลต่อความสุขในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งเมื่อทุกคนมีความเป็นเจ้าของพื้นที่ป่าเกิดการใช้ร่วมกันก่อให้เกิดการอนุรักษ์ป่าในพื้นที่เพื่อให้มีแหล่งอาหารอยู่ชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนแม่ทรายมีการใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์ฯ เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด (ร้อยละ 45.6) โดยของป่าที่พบได้แก่ พืชอาหารและสัตว์อาหาร (เห็ด ผักหวาน หน่อไม้ ไช้ผดแดง ดอกก้าน เห็ดเผาะ พืชสมุนไพร) ถักร้อนและฝืนเป็นถั่วที่ชาวบ้านเข้าไปหาอาหารจากป่า ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เก็บไว้บริโภคเพียงอย่างเดียวในครัวเรือน เมื่อชุมชนมีแหล่งอาหารในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ จึงมีการประเมินความสุขของชุมชนบริเวณรอบพื้นที่ โดยอาศัยองค์ประกอบ 9 ประการ ดังนี้ ค่านิยมทางสังคม ระบบการเรียนรู้และเครือข่าย ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ระบบประเพณีและวัฒนธรรม นโยบายรัฐ ครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สถาบันศาสนา พบว่า ความสุขของชุมชนมีค่าเฉลี่ย 3.77 คะแนน แสดงว่าชุมชนมีความสุขมาก โดยมีการสนับสนุนเรื่องการประเมินความสุขด้วยตนเอง พบว่า ชาวบ้านในชุมชนแม่ทรายมีค่าเฉลี่ย 46.45 คะแนน หมายถึง มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป ดังนั้น การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ฯ แห่งนี้ของชาวบ้านแม่ทราย สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความสุขของตนเองและชุมชนได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการช่วยกันรักษาพื้นที่ป่า เพื่อการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อรักษาแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของป่าอยู่กับชุมชนสืบต่อไป

ตัวแปรจำนวนสมาชิกในบ้าน (member), การประเมินความสุขของชุมชน (community), การใช้ประโยชน์จากป่า (NTEP) มีอิทธิพลต่อความสุขของชาวบ้าน มีอิทธิพลต่อความสุขของชาวบ้านแม่ทรายเพิ่มขึ้น เนื่องจากป่าอนุรักษ์ฯ แห่งนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านแม่ทราย ทั้งที่เป็นพืชอาหารหรือสัตว์อาหารที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาเพื่อการค้าหรือบริโภค แสดงถึง ยิ่งป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากเท่าไร ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นก็ตามมาอย่างมากทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้น การที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวม ทำให้ป่ายังคงอยู่ และการมีความสุขระหว่างคนกับป่า ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเป็นไปตามวิถีชีวิตที่เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น